

TITULARIZARE

1. FINALITATILE EDUCATIEI PRESCOLARE

Finalitatile educatiei definesc in mod sintetic modelul de personalitate vizat prin actiunea educationala. Aceste finalitati sunt intr-o continua dinamica si transformare fiind influentate de o serie de factori: contextul istoric, social, politic, economic, cultural in care se desfasoara actiunea educationala.

Educatia este, prin definitie, o actiune orientata spre un tel bine conturat; a educa inseamna a conduce fiinta umana intr-o directie precisa, in mod organizat, constient si stiintific. Constiinta scopului este cheia de boltă a activitatii didactice, in functie de care se organizeaza, se proiecteaza, se desfasoara si evalueaza munca didactica.

Privita ca modelare, socializare, directionare, cizelare, integrare profesionala a fiintei umane, educatia vizeaza un proiect de personalitate, unde model de om specific pentru o societate determinata, ce intruchipeaza un sistem de valori umane spre care se tinde in societate.

L. D. Hainaut defineste **3 nivele ale finalitatilor educatiei** ierarhizate in functie de nivelurile diferite de decizie:

a. *nivelul finalitatilor* angajaza decizia factorilor politici care devin responsabili in domeniul dezvoltarii economice, sociale si culturale.

b. *nivelul scopurilor* angajaza responsabilitatea administratorilor invatamantului privind gestionarea educatiei.

c. *nivelul obiectivelor* angajaza responsabilitatea managerilor scolari si a cadrelor didactice care aplica la nivel concret demersurile educationale specifice.

Nota definitorie comuna tuturor categoriilor de finalitati este aceea ca asigura sensul, orientarea si coordonatele valorice care ghideaza educatia, imprimand acesteia un caracter intentionat, sistematic si prospectiv.

Conceptul integrator al finalitatilor se refera la functionalitatea interna a procesului de invatamant in cadrul caruia idealul educational, scopurile si obiectivele educationale au un rol director si reglator al actiunilor educationale.

Idealul educational:

- Idealul educational este o categorie de maxima generalitate care surprinde paradigme de specialitate, oarecum abstracta, precum si proiectul devenirii umane la un moment dat intr-o societate data.
- Idealul educativ este un model, un prototip sau o tinta suprema, modelul perfect spre care tinde educatia. Liviu Antonesei defineste idealul educational ca fiind tipul de personalitate dezirabila pe care comunitate sociala doreste sa-l formeze si sa-l multiplieze in randul viitorilor cetateni. Idealul educational nu este un model standard, ci este un model care permite redimensionarea in functie de campul de posibilitati in care are loc educatia.
- Idealul educational este caracterizat de 3 dimensiuni:
  - **Dimensiunea sociala** (cerintele sociale)
  - **Dimensiunea psihologica** (posibilitatile indivizilor)
  - **Dimensiunea pedagogica** (idealul sa poata fi ranspus in plan instructiv educativ)
- Idealul educational este modelul de personalitate spre care tinde o societate si la realizarea caruia contribuie procesul de invatamant si alte influente exercitate asupra tinerei generatii.
- Idealul educational al școlii românești constă în „dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creatoare” (Legea Învățământului, 1995)

Scopurile educatiei:

- Acestea reprezinta finalitati educationale cu un nivel mediu de generalitate care se realizeaza in intervale medii de timp. Ele sunt anticipari mentale ale diferitelor actiuni de formare a personalitatii umane si se refera la rezultate ce urmeaza sa se obtina in cadrul unui sir de actiuni educationale.

- Dacă idealul educational este general și unitar, scopurile care îl detaliază sunt variate și diverse, datorită diversităților situațiilor educative. De dorit este ca între scop și ideal să se stabilească o relație de continuitate și adecvare, scopurile trebuie să detalieze conținutul idealului educational.
- Geissler identifică 4 perechi de scopuri:
  - **Scopuri materiale și scopuri formale.** Primele sunt centrate pe asimilare de informații într-o perspectivă sistemică, iar celelalte se focalizează pe subiect și vizează modelarea aptitudinilor și cultivarea personalității.
  - **Scopuri de conținut și scopuri comportamentale.** Primele orientează educația spre conținuturi dinaintea știute, definibile, identificabile, iar celelalte urmăresc formarea și interiorizarea unor acțiuni și deprinderi.
  - **Scopuri utilitare și scopuri nepragmatice.** Primele vizează formarea unor deprinderi cerute imediat de activitatea practică, iar celelalte vizează formarea unor conduite fără o finalitate practică imediată.
  - **Scopuri specifice disciplinelor** (caracteristice fiecărei materii) **și scopuri supradisciplinare** (constante urmărite la toate disciplinele)
- În sens general scopurile desemnează:
  - intenționalități ale proceselor instructive-educative;
  - achizițiile la care elevii urmează să ajungă la finele unui proces de instruire;
  - schimbările ce urmează să se producă în conștiința și conduita individului;
  - capacități și atitudini realizate pe intervale mari de timp.
- Scopul educației este o finalitate secretată de înșeși acțiunile didactice, este adecvat acestora și vehiculează secvențe ale modelului de personalitate umană, așa cum pot fi ele realizate în practica instructivă-educativă.

Obiectivele educationale

- Obiectivul educațional este o reflectare a rezultatului învățării ce se produce în cadrul unei secvențe educaționale. Ele reprezintă achiziții psiho-comportamentale specifice, concrete, observabile și controlabile după un interval redus de timp.
- Obiectivele educaționale se deduc din scopurile educației. Relațiile care se pot stabili între scopuri și obiective sunt dinamice și pot surprinde următoarele elemente:
  - obiectivele sunt indicatori în raport cu scopurile, rolul lor fiind acela de a clarifica sau
  - preciza mai bine natura și importanța scopurilor urmărite;
  - scopurile nu pot fi identificate direct ci doar colerate cu obiectivele comportamentale;
  - scopurile neînsoțite de obiective rămân formulări abstracte și foarte vagi;
  - formularea scopurilor este obligatorie deoarece ele dau unitate și perspective obiectivelor și
  - evită riscul atomizării și dispersării acestora
- Acestea sunt o reflectare anticipată a rezultatelor învățării care se pot obține în cadrul unei secvențe educationale distincte și care se concentrează asupra castigului pe care va trebui să îl realizeze cel ce învață, făcând obiectul unor măsurări și evaluări. Ele desemnează, prin urmare, tipuri de achiziții particulare (cunoștințe, atitudini, deprinderi, abilități) la care educabilii urmează să ajungă într-un anumit interval de instruire.
- Obiectivele educationale sunt subordonate scopurilor, constituind expresia operational-pragmatică a finalităților, deosebindu-se prin câteva trăsături definitorii de celelalte finalități:
  - a) sunt formate în termeni operationali, empirici, cu condiții și termene și constituie puncte de reper în evaluare și proiectare;
  - b) sunt finalități centrate pe cel educat;
  - c) sunt centrate pe rezultate nu pe activitate și cuprind parametri ce descriu „produsul”, comportamentele așteptate de elevi și prescolari la finele activității;

d) sunt nu doar expresia unor necesitati, dar si a unor posibilitati de realizare concreta, o sinteza intre necesar si posibil de atins la un moment dat, in conditii concrete.

- Pentru o realizare cat mai buna a activitatii in gradinita trebuie avut in vedere atingerea urmatoarelor finalitati ale educatiei timpurii:
  - Dezvoltarea libera, integrala si armonioasa a personalitatii copilului, in functie de ritmul propriu si de trebuintele sale, sprijinind formarea autonoma si creativa a acestuia.
  - Dezvoltarea capacitatii de a interactiona cu alti copii, cu adultii si cu mediul pentru a dobandi cunostiinte, deprinderi, atitudini si conduite noi.
  - Incurajarea explorarilor, exercitiilor, incercarilor si experimentelor, ca experinte autonome de invatare.
  - Descoperirea de catre fiecare copil a propriei identitati, a autonomiei si dezvoltarea unei imagini de sine pozitive.
  - Sprijinirea copilului in achizitionarea de cunostiinte, capacitati, deprinderi si atitudini necesare acestuia la intrarea in scoala si pe tot parcursul vietii.
- Pentru implinirea acestora, procesul educativ va fi proiectat atat pe termen lung cat si pe termen scurt, succesul fiecarei secvente de instruire si educatie urmand sa fie verificat din aproape in aproape.

2. PROCESUL DE INVATAMANT

Procesul de invatamant este un ansamblu de actiuni exercitate in mod constient si sistematic de catre educatori asupra educatilor, intr-un cadru institutionalizat organizat, in vederea formarii personalitatii acestora in concordanta cu cerintele idealului educatiei.

Procesul de invatamant este considerat cea mai inalta forma de organizare si desfasurare a educatiei, determinata de prezenta educatorului, ca persoana investita de societate si pregatita special pentru conducerea acestui proces.

Fata de alte forme prin care se realizeaza educatia, procesul de invatamant este forma cea mai bine organizata, fiind condus de personal special abilitat, investit pentru conducerea acestui proces.

Daca analizam procesul de invatamant ca sistem, tinand seama ca el insusi se incadreaza in suprasistemul de invatamant constatam ca acesta este alcatuit din mai multe componente printre care amintim:

- Intentionalitatea. Ca orice sistem, procesul de invatamant are anumite finalitati, care ii dau sensul si ratiunea de a fi. Fiind o activitate constienta, procesul de invatamant, presupune intentionalitate, precum si un fond motivational, concretizate in obiectivele pe care le vizeaza. De aceea, organizarea, conducerea si modelarea procesului de invatamant nu se pot realiza decat in masura in care sunt elaborate si formulate obiectivele precise si modalitati operative de evaluare a lor.
- Resursele umane. Activitatea instructiv-educativa se desfasoara cu participarea a doi agenti principali: profesorul si elevii. Acestea confera procesului de invatamant caracteristica unui proces bilateral unitar, cei doi agenti umani avand fiecare atributii si roluri specifice.
- Resurse tehnico-materiale. Procesul de invatamant se desfasoara intr-un anumit cadru (sali de clasa, laboratoare, cabinete etc.) si se utilizeaza un ansamblu de diverse materiale al caror potential educativ, valorificat optimal, contribuie la realizarea obiectivelor invatamantului.
- Continutul si timpul de invatare
- Metode, tehnici, strategii. Desfasurarea procesului de invatamant se realizeaza prin intermediul unor "instrumente" de lucru specifice activitatii didactice numite metode de invatamant. Acestea se aleg si se folosesc in functie de grupa de elevi, de specificul fiecarui obiect de invatamant.
- Formele de organizare
- Relatiile pedagogice care se stabilesc intre: educator-elevi, elevi si colectivul grupei, elevi-elevi si chiar elevi-educator. Asemenea relatii asigura incheierea colectivului de elevi, ii stimuleaza in participarea activa la procesul invatarii.

- Evaluarea rezultatelor, reprezintă o componentă ce încheie ciclul învățării permițând formularea unor concluzii, parțiale sau finale, cu privire la măsura și nivelul la care au fost îndeplinite obiectivele procesului de învățământ.

Procesul de învățământ are următoarele caracteristici:

- a) este act de comunicare;
- b) unitate între predare-învățare-evaluare;
- c) este unitate între informativ-formativ-educativ

- a) Procesul de învățământ ca act de comunicare. Procesul de învățământ este un proces bilateral de tip cibernetic cu autoreglare internă.

Comunicarea este o componentă vitală a activității de predare-învățare, iar reușita actului pedagogic este adesea dependentă de calitatea comunicării. Specificul comunicării didactice constă în:

- este acordată la realizarea unor obiective educative;
- are un conținut purtător de instruire;
- are efecte de învățare, de influențare a comportamentului individual și de grup;
- generează educație și dezvoltare, prin implicarea elevului în actul comunicării.

Comunicarea didactică poate fi prezentă în următoarele forme:

- Comunicare verbală (codată logic, dezvăluind conținuturi și semnificații, exprimată cu ajutorul limbajului oral sau scris);
- Comunicare neverbală (necodată logic, constituită din exprimarea stărilor afective, a reacțiilor emoționale, a experiențelor personale, a atitudinilor); se desfășoară sub formă paraverbală (caracteristicile vocii, accent, ritm, intonație) și nonverbală (gesturi, mimică, postură).

Examinată prin prisma teoriei comunicării, comunicarea didactică presupune existența următoarelor componente:

- Emițător;
- Receptor;
- Canal de comunicare;
- Repertoriul emițătorului;
- Repertoriul receptorului;
- Repertoriul comun.

Eficiența comunicării depinde de:

- *calitățile transmisiei* (structurarea logică a conținutului, claritatea, precizia, plasticitatea exprimării, aspecte ce țin de personalitatea profesorului, de calitatea relației dintre educator și educat, de contextul psihosocial ș.a.);
- *nivelul dezvoltării psihice a receptorului*, structurile mentale și lingvistice ale acestuia, gradul de implicare în actul comunicării;
- *sistemul de codare – decodare* (limbaj accesibil, potrivit capacităților elevilor, prezentarea mesajului în mod inductiv sau deductiv, în funcție de situație);
- existența unei permanente *conexiuni inverse* (pentru armonizarea repertoriilor și pentru continuă reglare și autoreglare a comunicării);
- o cantitate optimă de informație (care să nu depășească capacitatea de cuprindere a elevilor în condițiile unei activități normale),

- b) Unitate între predare-învățare-evaluare

Procesul de învățământ provoacă schimbări în comportamentul elevului de natură cognitivă, afectivă și psihomotrică. Pentru a realiza schimbarea este nevoie de cele trei acțiuni fundamentale ale procesului de

învatamânt: predarea, învățarea, evaluarea. Astfel, prin predare se provoacă schimbarea, prin învățare se realizează, iar prin evaluare se constată în ce măsură s-a realizat schimbarea.

- **Predarea** este acțiunea alcătuită dintr-o succesiune de operații centrate pe cadru didactic care provoacă schimbarea. A predă înseamnă nu numai a fixa obiectivele și a preciza materia și conținutul schimbărilor ci a crea condiții optime pentru realizarea schimbării și a constata dacă s-a realizat schimbarea.

- **Predarea** nu se rezumă doar la prestația din timpul lecției ci se realizează înainte de lecție și după lecție. În timpul lecției predarea îndeplinește diferite funcții de transmitere a conținuturilor, de stimulare a elevilor, de evaluare, de corectare. Aceasta poate fi de mai multe tipuri:

- a) iconica - ne folosim de planșe, scheme, grafice
- b) senzorial-intuitivă
- c) simbolică - bazată pe cuvinte
- d) mixtă.

- **O bună predare** duce la învățare eficientă. Simpla predare nu înseamnă și învățare. O învățare bună influențează predarea.

- În accepțiunea didacticii moderne, procesul de învățământ încorporează și o a treia activitate, cea de **evaluare**, care completează demersul întreprins de cadrul didactic asupra elevilor.

- **Evaluarea** își propune să determine valoarea rezultatelor învățării, dar și valoarea proceselor de predare și învățare, având un rol de supraveghere, de ghidare a activității profesorilor și a elevilor.

- **Predarea** nu mai este privită în prezent exclusiv ca o problemă de comunicare, conform rolului tradițional al profesorului de a transmite verbal cunoștințe, ci include și probleme de organizare și conducere a activității de învățare a elevilor, ceea ce presupune o succesiune de operații:

- stabilirea direcțiilor învățării;
- realizarea contactului elevilor cu materia de studiat;
- organizarea activităților de învățare și a condițiilor care facilitează forma de învățare dorită;
- impunerea succesiunii fazelor și evenimentelor de învățare (gradarea sarcinilor, dozarea efortului);
- dirijarea experiențelor de învățare;
- stimularea interesului, încurajarea efortului de învățare, asigurarea deplinei participări a elevilor;
- asigurarea reținerii și a transferului de informație în situații noi;
- aprecierea rezultatelor, evaluarea progresului;
- corectarea greșelilor sesizate;
- ameliorarea, reglarea mersului învățării

- **Predarea include** așadar și acțiuni de planificare, reelaborare și pedagogizare a conținutului, de asigurare a materialelor și mijloacelor didactice necesare, indispensabile unei învățări eficiente. Dar, în cele din urmă, predarea rămâne totuși un act de prezentare a materiei noi de învățat, iar profesorul poate adopta **moduri diferite de prezentare a materiei**, apelând la:

- Prezentare senzorială (aducând obiectul cunoașterii în fața elevilor);
- Prezentare iconică (aducând substitute ale obiectelor și fenomenelor reale: imagini, grafice, diapozitive, filme ș.a.);
- Prezentare simbolică (verbalizarea informațiilor, utilizând noțiuni, judecăți, raționamente, teorii ș.a.).

Stiluri de predare

După caracteristicile metodelor de predare:

- Expozitiv
- Interogativ

După mobilitatea comportamentului didactic:

- Adaptabil, flexibil
- Rigid, inflexibil

După modalitatea de conducere:

- Autoritar
- Democratic
- Laissez-faire

După locul ocupat de parteneri în activitatea didactică:

- Centrat pe profesor
- Centrat pe elevi
- Interactiv

După modalitatea de raportare la nou:

- Deschis spre inovație
- Rutinier

După climatul afectiv care se creează:

- Apropiat
- Distant .

Ca tip de activitate profesională, predarea implică realizarea simultan a trei tipuri de sarcini majore:

- crearea unui mediu și a unui climat adecvat activității de învățare („managementul colectivului de elevi”);
- conceperea și repartizarea judicioasă a activităților de învățare, în funcție de trebuințele elevilor („managementul învățării elevilor”);
- antrenarea elevilor în activități la care profesorul ia parte în mod activ („dirijarea instruirii”).

Activitatea desfășurată de profesor în aceste direcții presupune luarea de decizii pe loc, în fiecare zi, în nenumărate situații. Calitățile, cunoștințele, competențele profesorului se concretizează în capacitatea lui de a lua decizii adecvate la momentul potrivit. **Procesul de predare poate fi analizat astfel ca un proces decizional.** Pot fi identificate două faze ale **procesului decizional** specific activității de predare:

- **faza preacțională** – întocmirea proiectului didactic, stabilirea strategiei didactice ce va fi aplicată;
- **faza interactivă** – pe baza proiectului didactic și a analizei raționale a situațiilor apărute în mod neprevăzut, profesorul ia deciziile finale privind conținutul, ordinea, natura activităților de învățare propuse elevilor. Activitățile propriu-zise se desfășoară prin aplicarea unui set de principii și norme didactice, dar și pe baza bunului simț.

Acceptiuni ale predării

1. *Predarea ca transmitere.* Didactica tradițională rezuma activitatea de predare la o simplă transmitere de cunoștințe și tehnici de acțiune. A preda înseamnă a da, a oferi, a transmite în mod sistematic cunoștințele specifice unei discipline; a prezenta materia, a informa, a mijloci un transfer de informații; a comunica o serie de cunoștințe, de rezultate; a expune o lecție etc..

2. *Predarea ca oferta de experiențe.* În această perspectivă, predarea se definește ca oferta de experiențe cognitive, acționale și afective determinate și dirijate în mod intenționat spre valori (axiologice). Prin trăirea conștientă și implicată a acestor experiențe, elevul își dezvoltă propriile experiențe în virtutea cărora se apropie de adevăr, pătrunde în „miezul lucrurilor”, surprinde esența și semnificația umană și socială a acestora. Esențial este ca elevii să valorifice maximal aceste experiențe.

3. *Predarea ca formă de dirijare a învățării.* Sistemele clasice de instruire și-au dezvoltat și și-au perfecționat atât de mult funcțiile de orientare și îndrumare a învățării, încât predarea a început să fie identificată cu dirijarea învățării. A preda, cu sensul de a dirija, vizează acțiunile profesorului de motivare și încurajare a elevilor astfel încât aceștia să atingă rapid obiectivele de studiat (Daries, 1971).

Predarea s-ar constitui astfel atât dintr-un ansamblu de proceduri de prezentare a materiei, cât și dintr-un complex de prescripții (indicații, aprecieri, orientări, încurajări etc.), utilizate pentru ghidarea și stimularea eforturilor elevilor în învățarea conținuturilor date. Criticile adresate acestei accepțiuni vizează nu dirijarea în sine, ci excesul de dirijare (dirijismul exagerat), care defavorizează efortul personal, munca proprie, inițiativa și activitatea și privează elevul de efortul de anticipare și de construire a unei strategii (ipoteze) atunci când se află în fața sarcinii de a rezolva o problemă. Ratiunea dirijării trebuie să fie aceea de a îndruma în mod discret elevii spre studiul auto-dirijat.

4. *Predarea ca management al învățării.* Din perspectiva managementului învățării, predarea se definește ca o intervenție pedagogică multifuncțională și deliberat orientată în direcția promovării și obținerii modificărilor de

comportament asteptate sau dorite in mod explicit. Calitatea predarii se apreciaza, prin urmare, in functie de virtutile transformatoare pe care le dovedeste.

Astfel, a preda inseamna:

- *a prevedea* (a planifica, a proiecta, a programa) producerea schimbarilor dorite;
- *a orienta* intr-o directie precisa aceste schimbari, a le da un sens, adica a preciza obiectivele invatarii;
- *a stabili natura* respectivelor schimbari; ceea ce echivaleaza cu *a determina continutul* acestora, a selecta, a reelabora, a organiza materia;
- *a prezenta* materia noua, in diferite moduri;
- *a dirija* producerea schimbarilor, a indruma evolutia acestora in directia prestabilita;
- *a stimula angajarea activa* a elevilor in actul invatarii;
- *a organiza conditiile* care vor furniza aparitia schimbarilor propuse;
- *a oferi momente de feedback* in vederea intaririi si eventual a corectarii si ameliorarii schimbarilor in curs de productie;
- *a asigura conditiile necesare retinerii si transferurilor* (aplicaii) noilor achizitii;
- *a controla (evalua) efectele* sau schimbarile produse;
- *a evalua* eficacitatea actiunilor intreprinse, inclusiv rezonanta lor formativa si educativa;
- *a investiga* conditiile psihosociale si pedagogice de natura sa promoveze noi solutii viitoarelor probleme specifice predarii etc..

Dupa cum se poate observa, predarea are o multime de functii care nu se limiteaza la ceea ce se intampla in clasa de elevi, ci se extind la ceea ce se petrece inainte si dupa ceea ce se realizeaza aici. Tocmai aceasta multitudine de functii confera predarii semnificatia unei activitati de gestionare a invatarii, de management al schimbarilor condensate in notiunea de *invatare*.

5. *Predarea ca instanta de decizie*. In conditiile in care strategiile de dirijare a invatarii sunt atat de complexe, predarea este privita ca o instanta decizionala prin care se opteaza, in functie de criteriile precis definite si in perioade alternative de timp, pentru diverse strategii sau modele de invatare.

In acest sens, cadrul didactic activeaza o serie de comportamente de predare:

- comportamente de organizare;
- comportamente de impunere;
- comportamente de dezvoltare;
- comportamente de personalizare;
- comportamente de interpretare;
- comportamente de feedback;
- comportamente de concretizare;
- comportamente de control;
- comportamente de exprimare a afectivitatii.

Toate aceste comportamente se manifesta atat in forma verbala, cat si in forma nonverbala, fapt care permite conturarea unor teorii ale predarii si a unor conditii ale predarii

- c) Caracterul informativ-formativ decurge din faptul ca informarea presupune transmiterea unui quantum de cunostinte, in timp ce formarea presupune dezvoltare potentialului bio-psihic al elevilor pe baza continuturilor transmise.

Proces de invatamant este o unitate intre formativ, informativ si educativ:

- formativ - se refera la acele structuri aparute la nivel psihic in urma informarii;
- informativ - informatii, cunostinte;
- educativ - se refera la trasaturile de personalitate in ansamblu.

Didactica moderna se declara impotriva reducerii educatiei la instructie, la simpla informare, ci se cere realizarea unitatii intre instruire, formare si educare.

Principala preocupare a invatamantului este de a face din activitatea de cunoastere un element motor al dezvoltarii gandirii, al formarii de atitudini si comportamente, al dezvoltarii personalitatii. In virtutea acestui fapt, fiecare disciplina care se predă urmează se dezvolte, în mod specific, anumite capacități și procese psihice, precum și calități general umane: curiozitate, spirit de observație, spirit de independență, inteligență, puterea de interpretare, creativitatea, limbajul, motivația învățării și a muncii ș.a.

Didactica modernă se declară împotriva reducerii educației la instrucție, la simpla informare, ci se cere realizarea unității între instruire, formare și educare. Acest lucru este posibil pentru că învățarea însăși este multidimensională și antrenează o serie de procese și funcții, pe care le poate astfel dezvolta, în funcție de nivelul la care se lucrează. Pot fi antrenate procese mentale inferioare (receptare, memorare, reproducere, imitație), care acționează superficial asupra formării personalității sau poate pune în mișcare procese mentale superioare (gândire divergentă, originală, independentă, creativitatea, capacitatea de explorare), care stimulează mult mai profund dezvoltarea personalității.

Intervenția conștientă a profesorului pentru a asigura **caracterul formativ-educativ al procesului de învățământ presupune:**

- să pună în valoare întreaga încărcătură etică, socială, semnificațiile general umane și sociale ale conținuturilor ce se vehiculează;
- să acorde o atenție crescută selecției, esențializării, actualizării, concretizării informațiilor, pentru a se asigura primatul calității asupra cantității; să aleagă strategiile de predare – învățare din perspectiva obiectivelor formativ – educative, nu doar din perspectiva obiectivelor informative;
- să se asigure o intensă participare a elevului, nu achiziția pasivă a cunoștințelor, ci o prelucrare personală a lor, exprimarea cu cuvinte proprii;
- să se asigure o mai bună personalizare a predării și învățării, o mai bună adaptare la particularitățile elevilor, la experiența lor de viață.

Procesul de învățământ - proces de cunoaștere

În literatura psihopedagogică, învățării îi sunt asociate cel puțin "două paradigme în sfera cunoașterii:

- **rolul școlii este de a promova învățarea**, ea având funcția de inițiator încunoaștere, "o cunoaștere care încorporează produsele gândirii umane, ale experiențelor și creativității colective";
- **rolul școlii este de a-l antrena pe elev într-un proces de cunoaștere**, "cunoaștere văzută ca activitate și ca proces care trebuie induse în conștiința și conduitaoricăru copiii".

Prima orientare conduce spre considerarea învățării prin cunoaștere-produs, accentul fiind pus pe transmiterea de cultură. A doua pune accent pe cunoașterea- proces, centrată pe dominarea activității mintale personale a elevului, pe redescoperirea către acesta a diferitelor produse.

Procesul de învățământ trebuie astfel organizat încât să dezvolte permanent impulsul cognitiv al elevului. Trebuința sa de activism, de explorare trebuie continuu stimulată, orientată și în același timp trebuie dezvoltate emoțiile și sentimentele cognitive (curiozitatea, bucuria descoperirii adevărilor, mirarea, întrebarea, îndoiala).

Procesul de învățământ este un proces de cunoaștere întrucât conduce la reflectarea în conștiința elevilor a fenomenelor din natură, societate și gândire. Între cunoașterea științifică și cunoașterea didactică există atât asemănări, cât și numeroase deosebiri. Dintre asemănări pot fi amintite:

- prin cercetarea științifică ca și prin procesul de învățământ se realizează procesul și progresul cunoașterii (chiar dacă la nivele diferite);
- ambele parcurg în mare aceleași etape: se pleacă de la realitatea concretă, se ajunge la abstractizări și generalizări care apoi sunt aplicate în practică;
- folosesc metode de cunoaștere moderne, ca de exemplu procedeele euristice, modelarea, problematizarea.

Dintre deosebiri pot fi menționate elementele care vizează scopurile urmărite, conținutul și metodologia utilizată, rezultatele obținute în procesul de învățământ:

- adevărilor descoperite sau redescoperite nu sunt noi, ci deja cunoscute de omene (preexistente);
- procesul de descoperire se realizează foarte condensat cu o economie de timp și energie;
- primează obiectivele formative fără a se neglija cele informative;
- cunoașterea este dirijată și mediată de profesor prin proiectarea, organizarea și îndrumarea unor situații de învățare;
- metodele de predare-învățare, specifice procesului de învățământ, diferă de metodele savante de cercetare științifică, chiar dacă au unele elemente comune;
- intervin momente specifice doar procesului de învățământ, ca de exemplu fixarea cunoștințelor, verificarea cunoștințelor, formarea priceperilor și deprinderilor etc;

- se utilizează o diversitate de materiale didactice ca sursă a cunoașterii;
- rolul specific al cuvântului vorbit sau scris (activitățile de predare, manualele școlare etc.)

Cunoașterea în procesul de învățământ are loc pe fondul interacțiunii dintre predare și învățare, dintre activitatea profesorului și activitatea elevului. Conținutul cunoașterii, preexistent fiind, este prelucrat și organizat după logica didactică (transinformația didactică) și devenit conținutul învățământului, este transmis elevului prin predare. Prin învățare, acesta va deveni o achiziție personală a elevului.

Cunoașterea în procesul de învățământ se manifestă ca o unitate între două funcții esențiale: funcția **reflectorie și cea operațională** (Bruner, S. J., 1970, p. 281). Aceste funcții derivă din faptul că orice cunoștință include în ea o funcție de reflectare, prin care elevul cunoaște realitatea înconjurătoare și își fixează cunoștințele în imagini, noțiuni, idei, cât și o funcție de operare, prin care cunoștința respectivă devine un instrument care stă la baza formării unei capacități operatorii și care va permite asimilarea în continuare de noi cunoștințe.

3. NOI SEMNIFICATII SI EXTENSII ALE CONCEPTULUI DE INVATARE

Invatarea poate fi definita ca o schimbare in comportamentul individului, atribuita unei experiente traita de acesta ca raspuns la influentele mediului. Aceasta schimbare are o mare valoare adaptativa, conferindu-i individului o mai mare capacitate de actiune asupra mediului sau de viata. Prin urmare, datorita invatarii nu se acumuleaza doar informatii, ci se formeaza gandirea, sentimentele, vointa, deci este antrenata intreaga personalitate.

Exista trei categorii de baza ale activitatii de invatare:

Educatia formală cuprinde totalitatea influentelor și acțiunilor organizate și sistematice, gradate cronologic și elaborate în cadrul unor institutii specializate, în vederea formării personalității umane; este educația intenționată, sistematică și evaluată, încredințată unor educatori cu o pregătire specială.

Trăsături caracteristice:

- este instituționalizată, realizându-se în institutii destinate acestei activități în cadrul sistemului de învățământ;
- este proiectată riguros sub aspectul finalităților, conținutului și temporal sub forma documentelor școlare cu caracter oficial;
- este organizată sub forma activităților instructiv-educative concrete în cadrul procesului de învățământ;
- este dirijată de un corp profesional specializat, specialiști pe domenii de studiu și persoane investite special cu facilitarea învățării pentru o categorie de beneficiari cu un statut complementar- elevi, studenți;
- este reziliată într-un cadru pedagogic determinat, cu metode și mijloace de predare, învățare și evaluare cu funcții pedagogice precise;
- este întotdeauna evaluată social, potrivit unor criterii sociopedagogice riguroase și vizează cunoașterea atât a rezultatelor activității instructiv-educative, cât și a procesului educațional;
- este generalizată, permitând accesul tuturor indivizilor la valorile și experiența umanității;
- este prioritară din perspectiva politicilor naționale privind dezvoltarea resurselor umane, fiind principala țintă a politicilor educaționale.

Educatia nonformala cuprinde totalitatea acțiunilor organizate în mod sistematic, dar în afara sistemului formal al educației (extrascolare, parascolare, periscolare). Tradițional, această formă de educație a fost considerată în raport de complementaritate cu educația formală sub raportul finalităților, conținutului, și modalităților concrete de realizare.

Trăsături caracteristice:

- marea varietate și flexibilitate a acestor situații educaționale;
- caracter opțional, facultativ;
- diferențierea conținuturilor și a modalităților de lucru în funcție de interesele și capacitățile participanților;
- valorifică întreaga experiență de învățare a participanților;

Aceste tipuri de activitati se realizeaza in mediul socio-cultural ca mijloace de divertisment sau de odihna active, sub indrumarea cadrelor didactice; unele dintre ele vizeaza educatia adultilor (actiunile parascolare, actiuni de reciclare, de reorientare profesionala).

Educatia informala sau incidentala include totalitatea influentelor neintentionate, eterogene si difuze, prin care fiecare persoana dobandeste cunostinte, abilitati si aptitudini din experientele sale zilnice.

Trasaturi caracteristice:

- spontaneitatea contextului in care experienta educationala se realizeaza, ceea ce genereaza un efect discontinuu si nesistematic al acestora;
- atractivitatea si diversitatea stimulilor educationali care fac ca impactul formativ sa fie relevant si semnificativ pentru subiect;
- absenta restrictiilor sau a standardelor, care stimuleaza nevoia de cunoastere autonoma, libera a persoanei;
- varietatea continutului informational, acoperind toate domeniile de cunoastere;
- caracterul dominant al valorilor promovate, functie de specificul socio-cultural al comunitatii de apartenenta si de aspiratiile morale si spirituale ale subiectului;
- efectele "perverse" ale acestor experiente educationale, atunci cand sunt in contradictie cu valorile promovate de educatia formala.

Cele trei forme ale educatiei contribuie la **dezvoltarea personalitatii copiilor** si pot contribui la dezvoltarea durabila a societatii numai prin interconditionare si interdependenta in contextual *educativi permanente*.

Acest lucru i-a condus pe unii teoreticieni contemporani ai educatiei sa adopte o *conceptie holistica* in abordarea problematicii educatiei.

Potrivit holisticii, intre cele trei tipuri de educatie exista **relatii de interdependenta si intrepatrundere**. Astfel educatia formala are de castigat daca reuseste sa integreze creator multe din influentele specifice educatiei nonformale si informale. Pe de alta parte, acumularile educatiei formale pot contribui la dezvoltarea

Stiintele educatiei si psihologia au parcurs in ultimele decenii pasi importanti in descifrarea mecanismelor cognitive, in decriptarea modului *cum invata copilul, mai ales la varsta prescolara*. Deoarece *cezura constiintei si a inteligentei sunt restranse la varsta prescolara, copilul invata mai ales din experienta traita, din contactul direct cu obiectele si fenomenele, prin imitatiei adultului si prin asumarea de roluri in rolurile sale, care imita situatiile sociale*. Povestile, basmele, cartile ilustrate, dialogurile cu parintii, cu educatoarea si cu alti copii, mijloacele de comunicare la care au acces (TV, radio, calculator) ii sporesc informatiile, dar acestea se integreaza in experienta pe masura ce sunt aplicate in practica.

Activitatile din gradinita sunt un antrenament al capacitatii de invatare, in masura in care sunt adaptate particularitatilor si capacitatilor de invatare specifice varstei. Numai prin cunoasterea psihologiei copilului si a personalitatii fiecarui copil in parte, educatorul poate sa-i organizeze experienta de invatare in asa maniera incat sa-i faciliteze accesul la cunoastere si sa-i amplifice capacitatile de asimilare de noi cunostinte, de formare a unor deprinderi de munca intelectuala esentiale in adaptarea la activitatea scolara.

Cercetarile de psihologie a invatarii, particularizate pentru varsta prescolara, *subliniaza caracterul concret-intuitiv al invatarii, necesitatea de vehiculare a obiectelor, caracterul intuitiv al asimilarii de informatii si rolul activitatii practice si al jocului in dezvoltarea personalitatii prescolarului*. Rolul familiei, al educatoarei, al grupului de copii reprezinta factorii ce influenteaza major evolutia invatarii.

Cercetarile au evidentiat ca prescolarul are disponibilitate de cunoastere sporite fata de cele valorificare in gradinita, rezerve de energie neutilizate. Gradinita de copii ofera cadrul prielnic pentru organizarea stiintifica a invatarii, esalonarea gradata a sarcinilor de invatare, conducerea cu profesionalism a copilului pe calea cunoasterii. Valorificarea experientei de viata a copilului, predominanta jocului ca tip de activitate si imbinarea activitatilor comune cu cele alese sunt premisele unei invatari eficiente la varsta prescolara.

4. INVATAREA CENTRATA PE COPIL

Tot ceea ce se intampla in jurul nostru invita la o revalorizare a locului educatiei in contextul vietii contemporane. Pe de o parte, este din ce in ce mai acuta nevoia de a oferi individului instrumente reale de a se intelege pe sine si pe de alta parte, pentru o mai buna convietuire intr-o lume complexa.

Educatia diferentiata si personalizata a copiilor poate fi unul dintre raspunsurile scolii la reforma invatamantului romanesc. Daca pentru mult timp copilul trebuia sa se adapteze gradinitei sau scolii, in zilele noastre este din ce in ce mai evident ca **gradinita si scoala trebuie sa se adapteze nevoilor specifice si particularitatilor copilului**. Abordarea diferentiata aduce in discutie adaptarea invatamantului la particularitatile psihofizice ale copilului, ceea ce presupune o foarte buna cunoastere a copilului in ceea ce priveste temperamentul, priceperile, deprinderile, interesele, potentialul intelectual, trasaturile de personalitate etc. Pe de alta parte, dincolo de aceste caracteristici individuale, educatorii trebuie sa cunoasca „ereditatea socio-culturala” pe care copilul o aduce din familie.

La nivelul sistemului educational, demersul didactic traditional dominant era caracterizat de **predarea frontala** prin utilizarea acelorasi metode de lucru si sarcini pentru toti copiii fara a se tine seama de particularitati individuale. Aceasta corelare necorespunzatoare intre volumul, gradul de complexitate a cunostintelor, metodele de invatare si particularitatile socio-emotionale si cognitive ale copiilor poate avea drept consecinta demotivarea si apoi insuccesul scolar si chiar social, pe termen lung.

Respectarea diferentelor individuale duce la crearea unor situatii de invatare care sa permita copiilor *progresul pe cai diferite*, pentru realizarea acelorasi obiective. Definitor pentru progresul copiilor este modul in care acestia conecteaza informatiile si procesele psihice specifice invatarii. Implicarea unei multitudini de procese psihice potenteaza **caracterul formativ al demersului educational** si creeaza conditiile favorabile pentru activitatea ulterioara de invatare. Ca proces, invatarea implica o serie de componente psihice, diferite de la un copil la altul. Drept urmare, **organizarea situatiilor de invatare** urmeaza sa asigure conditii de dezvoltare a componentelor structurale ale personalitatii umane. Aceasta implica crearea situatiilor de invatare care sa determine o **participare activa a copilului** in procesul de invatare prin interactiuni diferite.

Teoria inteligentelor multiple formulata de Gardner argumenteaza ceea ce se constata, de altfel, in viata cotidiana: *avem stiluri de invatare distincte, ceea ce solicita o abordare diferita, individualizata, pe durata intregului proces de educare si formare.*

Invatarea individualizata poate fi definita ca actiune a cadrului didactic in directia proiectarii si realizarii activitatii didactice/educative in functie de particularitatile bio-psiho-socio-culturale ale fiecarui copil. Aceasta se realizeaza prin individualizarea obiectivelor, a mijloacelor de invatamant si a metodelor de predare-invatare-evaluare- autoevaluare.

Premise ale invatarii individualizate:

- Dreptul de a fi diferit sau dreptul la diversitate este un drept fundamental al omului.
- In activitatea de invatare, intre copii exista diferente semnificative de ritm, volum, profunzime si stil.
- Egalitatea sanselor in ceea ce priveste educatia trebui sa se instituiie prin recunoasterea si respectarea diferentelor de capacitate innascuta si dobandita.
- Egalitatea accesului la educatie presupune o scoala adaptata posibilitatilor aptitudinale si nevoilor fiecaruia.

Sensuri majore ale conceptului de „invatare centrata pe copil”:

Centrarea procesului educational asupra copilului presupune preocuparea permanenta a educatorilor pentru cunoasterea copilului ca individualitate si adaptarea programelor de formale la profilul individual al subiectului supus educatiei. Fiecare copil prezinta o provocare pentru educatoare, de a gasi solutii, de a raspunde nevoilor afective, de cunoastere, de afectiune si de afirmare a individualitatii.

Centrarea pe copil poate fi considerata o cale de abordare a procesului educational ce are ca finalitate valorificarea optima a acestuia ca subiect al invatarii. Centrarea pe copil este o abordare complexa, ce necesita construirea in timp real a unei experiente de invatare pozitive si semnificative, intr-o relatie democratica.

La modul dezirabil, o activitate educationala este centrata pe copil daca:

- Se bazeaza pe cunoasterea de catre educator a caracteristicilor tuturor copiilor din grupa si a potentialului real al acestora.
- Valorifica superior acest potential
- Porneste de la nevoile si interesele specifice ale copilului.
- Vizeaza dezvoltarea de competente si asimilarea de continuturi specifice
- Implica activ copilul in planificarea, realizarea si evaluarea activitatilor;
- Reprezinta o experienta de invatare pozitiva;
- Permite transferul la alte situatii educationale formale sau non-formale.

Strategiile de predare centrate pe copil au ca punct centrat facilitarea invatarii, a-l ajuta pe copil sa se dezvolte, sa inregistreze progrese. De aceea strategiile didactice se aleg si in functie de caracteristicile specifice ale fiecarui copil, de stilul de invatare, profilul inteligentelor multiple, dar si de tipul de invatare adecvat.

5. COLABORAREA GRADINEI CU ALTE MEDII EDUCATIVE

5.1. COLABORAREA GRADINITA- FAMILIE

5.2. COLABORAREA GRADINITA- SCOALA

5.1. COLABORAREA GRADINITA- FAMILIE

Activitatea educativa ce se realizeaza in gradinita nu poate fi separata, izolata de alte influente educative ce se exercita asupra copilului si, mai ales, nu poate face abstractie de toate acestea. Educatia trebuie sa se manifeste in permanenta ca o actiune unitara, coerenta, iar implinirea acestui deziderat urmeaza sa stea in mod expres in atentia personalului didactic calificat pentru a face munca educativa din gradinita.

*

Mediul familiei este primul mediu educativ si socializator pe care il cunoaste copilul si a carui influenteaza ii marcheaza esential dezvoltarea ca individ. **Legatura copilului cu familia** este, din aceasta cauza, extrem de puternica si din multe puncte de vedere de neinlocuit. Considerata in substantialitatea efectelor pe care le produce, familia indeplineste importante functii in procesul general al integrarii copilului in mediul social, fapt ce se reflecta asupra dezvoltarii sale:

- creeaza o dependenta absoluta a copilului de membrii microgrupului familial: din punct de vedere fizic, psihic, material;
- datorita profunzimii relatiilor de tip afectiv, impactul emotional pe care il executa este maxim;
- familia ofera primele modele comportamentale, creeaza primele obisnuinte si deprinderi (nu intotdeauna bine constientizate si nici intotdeauna pozitive in continut);
- familia creeaza o anumita matrice existentiala, un stil comportamental care se imprima asupra intregii evolutii a individului si care va genera, de asemenea, rezistenta la schimbarile ulterioare care se impun;
- influenta educativa pe care o exercita familia este implicita, face partea integranta din viata.

*

Mediul prescolar ii ofera copilului un prim mediu socializator de tip organizational, care isi releva o parte din caracteristicile si particularitatile lui ca mediu institutionalizat:

- introduce in relatiile copilului cu adultul o anumita „distanta sociala”;
- ofera copilului un cadru social bazat pe o normativitate elementara constand in anumite reguli de convietuire cu ceilalti;
- creeaza copilului posibilitatea de a se compara cu covarstnicii, pentru a-si intari in felul acesta sentimentul constiintei de sine, perceptia de sine, imaginea de sine;
- il familiarizeaza pe copil cu grupul micro-social in cadrul caruia invata sa devina partener, sa joace unele roluri sociale;

- il obisnuieste pe copil cu: programul orar, cu programul de viata, cu schimbarea mediului de existenta;
- stimuleaza dezvoltarea autonomiei personale si a independentei.

Pentru **realizarea unei legaturi intre gradinita si familie**, ar fi recomandabil sa se elaboreze un plan in jurul unor intrebari esentiale:

a) Care este atitudinea familiei fata de gradinita?

Din acesta punct de vedere se poate constata ca unele familii manifesta o totala incredere in rolul pe care gradinita l-ar putea avea asupra dezvoltarii copilului, pe cand altele intarzie la maximum momentul integrarii lui in acest mediu sub argumentul ca introducerea vremelnica a copilului intr-un program orar relativ riguros stopeaza cu brutalitate procesul copilariei.

O ordonare a familiilor dupa motivatiile in functie de care ele cauta gradinita va pune in evidenta:

- familia ce recurge la gradinita din dorinta disciplinarii copilului;
- familia care cauta gradinita ca pe o ultima solutie pentru rezolvarea problemei supravegherii copilului;
- familia care recurge la gradinita din imitatie;
- familia ce recunoaste gradinitei meritul de a oferi programe educative stabile, uneori mai coerente decat cele oferite de ea insasi.

De buna seama, disponibilitatea familiei de a colabora cu gradinita este influentata de motivatia in functie de care ea a ales sa introduca copilul in acest mediu educativ. Cu toate acestea, in ciuda oricaror motivatii, educatoarea trebuie sa aiba abilitatea de a a face din orice parinte un colaborator, iar pentru aceasta va trebuie sa releve prin rezultate concrete avantajele acestei alegeri.

b) Care sunt ocaziile de a comunica cu parintii?

Ocaziile pentru a discuta cu parintii pentru a gasi impreuna solutiile problemelor cu care se confrunta copilul trebuie cautate chiar si atunci cand ele nu se ofera cu usurinta. In general ele sunt prilejuite de acele momente in care copilul este introdus ori extras din programul gradinitei.

Sintetizand, cele mai frecvente ocazii pe care le are educatoarea de a comunica cu parintii sunt:

- cand parintii aduc copiii la gradinita;
- la sfarsitul programului, cand parintii isi iau copiii de la gradinita;
- cu prilejul diferitelor evenimente festive ce se organizeaza la nivelul gradinitei: serbari diverse, festivitati la inceput de ciclu ori la sfarsit de ciclu prescolar;
- vizite la domiciliu.

c) Care sunt principalele modalitati de a comunica cu parintii?

Cadrul in care se desfasoara discutiile intre educatoare si parinti este destul de semnificativ daca se ia in considerare faptul ca:

- in contextul formal al institutiei, dialogul educatoare-parinti este contaminat de pozitia profesionala pe care este tentata sa o adopte educatoarea;
- in contexte informale (diverse ocazii ce se invesc in afara institutiei), cand dialogul este mai relaxat, mai personalizat.

Din nici o imprejurare nu trebuie sa se piarda din vedere faptul ca parintii isi cunosc cel mai bine copiii, chiar daca ei nu au intotdeauna abilitatea de a actiona intr-un sens favorabil acestora. **Relatia parinte-copil** este, de cele mai multe ori, prea incarcat emotional si, de aceea, risca sa fie dominata de subiectivism.

Meritul educatoarei va fi cu atat mai mare cu cat va reusi sa restabileasca **echilibrul** fara a forta lucrurile si fara a transforma tensiunile in conflict. Interventia educatoarei trebuie sa fie marcata de bunavointa si profesionalism.

In acest sens se pot face unele recomandari privind atitudinile cele mai avantajoase ce pot fi abordate in dialogul educatoare-parinte:

- Colaborati, cooperati cu parintii!
- Dialogati, simpatizati, empatizati cu ei!
- Nu tratati parintii ca pe copii! Chiar daca dvs sunteti – ca educator- in postura celui care reprezinta institutia, aceasta nu va da dreptul de a trata parintii ca pe subordonati.
- Nu criticati, nu sanctionati, ci sugerati cu delicatete, faceti recomandari!

Procedand astfel, educatoarea va reusi sa stimuleze disponibilitatea parintilor pentru solutionarea in parteneriat a eventualelor probleme ce s-ar ivi in legatura cu copilul. Parintii sunt, de obicei, deschisi la sigestiile educatoarei atunci cand sunt tratati cu incredere, ca adulti responsabili.

5.2 COLABORAREA GRADINITA- SCOALA

Activitatea educativa ce se realizeaza in gradinita nu poate fi separata, izolata de alte influente educative ce se exercita asupra copilului si, mai ales, nu poate face abstractie de toate acestea. Educatia trebuie sa se manifeste in permanenta ca o actiune unitara, coerenta, iar implinirea acestui deziderat urmeaza sa stea in mod expres in atentia personalului didactic calificat pentru a face munca educativa din gradinita.

*

Mediul prescolar ii ofera copilului un prim mediu socializator de tip organizational, care isi releva o parte din caracteristicile si particularitatile lui ca mediu institutionalizat:

- introduce in relatiile copilului cu adultul o anumita „distanta sociala”;
- ofera copilului un cadru social bazat pe o normativitate elementara constand in anumite reguli de convietuire cu ceilalti;
- creeaza copilului posibilitatea de a se compara cu covarstnicii, pentru a-si intari in felul acesta sentimentul constiintei de sine, perceptia de sine, imaginea de sine;
- il familiarizeaza pe copil cu grupul micro-social in cadrul caruia invata sa devina partener, sa joace unele roluri sociale;
- il obisnuieste pe copil cu: programul orar, cu programul de viata, cu schimbarea mediului de existenta;
- stimuleaza dezvoltarea autonomiei personale si a independentei.

*

Mediul scolar face mult mai explicite caracteristicile mediului organizational pe care mediul prescolar abia le poate pune in evidenta.

In acest context se instituie o gama noua de relatii interpersonale in cadrul carora copilul experimenteaza:

- nou mod de viata: mult mai riguros si mai programatic;
- reguli mult mai ferme de convietuire cu ceilalti, reglementate prin normele disciplinelor scolare;
- anumite roluri sociale si responsabilitati ce-i revin in conformitate cu noul statut;
- modelarea comportamentului propriu in functie de cerintele si asteptarile educatorului scolar, in virtutea diferentelor de statut si rol pe care acumle intelege mai bine;
- asumarea unor sarcini de invatare mult mai explicite;
- realizarea sarcinilor de invatare in functie de criteriile evaluative pe care le instituie si le impune scoala;
- efectul stimulatv pe care il exercita grupul in dobandirea performantelor datorita modului in care sunt impartite sanctiunile si recompensele;

Avand in vedere ca gradinita si scoala reprezinta doua trasee educative succesive, dar parti ale unui proces care trebuie sa ramana un ansamblu unitar, legatura dintre respectivele institutii se cere intarita pentru ca trecerea dintr-una intr-alta **sa asigure continuitatea proiectelor si finalizarea lor adecvata**. Avand constiinta acestui fapt, personalul didactic din cele doua institutii urmeaza sa caute impreuna acele prilejuri de colaborare care sa faciliteze integrarea copilului in mediul inalt formalizat al scolii.

Cele mai frecvente oportunitati de intalnire intre cele doua medii educationale, care se cer valorificate superior de catre ambii parteneri, privesc:

- vizitarea unei scoli cu grupa pregatitoare in vederea cunoasterii de catre copiii prescolari a acestei institutii. Cu un astfel de prilej se poate realiza prezentarea in detaliu a scolii;
- vizitarea unei gradinite de catre scolarii din clasa I pentru a le impartasi copiilor din grupa pregatitoare primele lor experiente de tip scolar;

- organizarea unor sedinte cu parintii copiilor din grupa pregatitoare la care sunt invitati cativa dintre viitorii invatatori, ce vor informa parintii asupra modului de pregatire a copiilor pentru scoala;
- simularea in cadrul gradinitei a unor activitati de tip scolar cu grupa pregatitoare;
- organizarea unor serbari comune care sa ofere copiilor din gradinita si scolarilor din clasa I posibilitatea stabilirii unor legaturi interpersonale capabile sa-i ajute pe cei dintai sa se integreze mai usor in mediul scolar;

Cunoscand aceste caracteristici si comparand efectele pe care cele doua medii educative le exercita asupra copilului, educatoarea poate incerca minimizarea consecintelor negative ce se produc in **momentul integrarii copilului in gradinita** ori, dimpotriva, **maximizarea efectelor pozitive pe care le poate produce noul context asupra dezvoltarii acestuia**. In acest sens, colaborarea intre gradinita si scoala devine absolut necesara.

6. COPIII CU C.E.S. IN GRADINITA

Legislatia tranzitorie actuala cat si Legea invatamantului, prin sectiunile distincte care privesc invatamantul special, ofera posibilitatea pentru copiii cu cerinte speciale de a fi integrati in gradinite obisnuite. Intr-o strategie a invatamantului special, o directie semnificativa o constituie asigurarea deschiderii acestui subsistem spre invatamantul special. Aceasta inseamna transpunerea unor necesitati obiective ale copiilor cu cerinte speciale de aderare cat mai putin abrupta la viata comunitara, iar functionarea formulei integrarii se vrea o alternativa la invatamantul desfasurat in reseaua institutiilor de profil.

Integrarea trebuie orientata pe doua componente fundamentale, si anume:

- asigurarea conditiilor de ordin financiar-administrativ
- problematica generala, particulara si individuala a copiilor cu cerinte speciale

Ambele componente trebuiesc sustinute de un sistem de norme metodologice adecvate. Cum am mai subliniat, aceasta **integrare se prezinta ca o alternativa**, nu ca o forma care sa inlocuiasca integral sistemul de invatamant special. Asadar, nu se poate accepta ca formula si nu este benefica pentru toti copiii cu cerinte speciale.

Ca alternativa, *devine oportuna si benefica pentru acei copii, atunci cand se pune in aplicare de la o varsta cat mai mica, deoarece prin participarea continua la regimul institutional special se realizeaza o adecvare a integrarii in limitele acestui mediu si in mai mica masura o integrare la comunitate*. Din acest motiv realizarea integrarii copiilor cu cerinte speciale incepand cu gradinita are darul de a asigura cele mai mari sanse de acces ulterior la viata comunitatii.

Pe langa criteriul varstei, trebuie avut in vedere **tipul si nivelul deficientei** precum si o **evaluare psihopedagogica adecvata**. Nu trebuie uitat nici al treilea element fundamental reprezentat de **modul practic de integrare**: unul sau mai multi copii cu cerinte speciale integrati la o grupa obisnuita sau grupa care sa functioneze ca unitate structurala in cadrul institutiei.

Participarea copiilor cu C.E.S. in cadrul invatamantului de masa presupune in primul rand **acces** si apoi **identificarea cailor prin care fiecare sa fie integrat** in structurile ce faciliteaza invatarea sociala si individuala, **sa contribuie si sa se simta parte activa a procesului**. Accesul are in vedere posibilitatea copiilor de a ajunge fizic la influentele educative ale societatii. De a se integra in gradinita si mai apoi scoala si de a raspunde favorabil solicitarilor acesteia.

Un lucru important in procesul de educatie il reprezinta si **calitatea educatiei** care se refera la identificarea acelor **dimensiuni ale procesului didactic**, a **continutului invatarii** si a **calitatii agentilor educationali**, care sa sprijine invatarea tuturor categoriilor de elevi, sa asigure succesul, sa faca sistemul deschis, flexibil, eficient si efectiv.

Asigurarea accesului efectiv la educatie al acestor copii este vital, cel putin din doua puncte de vedere. Mai intai, este vorba de **valorizarea sociala, inerenta acordarii dreptului la educatie**, valorizarea ca fiinta umana cu drepturi egale. In al doilea rand, integrarea scolara este o **forma efectiva de integrare sociala**, a carui reusita este fundamentala pentru insertia sociala.

Cercetarile stiintifice au demonstrat ca scoala speciala nu are efecte spectaculoase; persoanele instruite in scoala speciala nu realizeaza performante intelectuale mai mari, in comparatie cu cei din aceeasi categorie care frecventeaza scolile obisnuite; in schimb, sub aspectul invatarii sociale – a carei importanta este tot mai accentuata in psihopedagogia moderna – achizitiile copiilor care invata in scoli obisnuite sunt net superioare.

Integrarea in comunitate a copiilor supusi riscului de marginalizare este un proces de debarasare de *sindromul de deficienta*, sindrom care, in final, conduce la dependenta copilului cu dizabilitati de altii, devenind tributar asistentei, indiferent de natura ei.

Privita din acest unghi, singura solutie o constituie *reducerea diferentelor*, pentru ca acesti copii deosebiti sa urmeze o gradinita obisnuita. Pornind de la identificarea acestei probleme, gradinita trebuie sa-si extinda scopul si rolul obisnuit pentru a putea raspunde unei mai mari diversitati de copii. ***Este necesar ca invatamintul, in calitatea sa de prestator de servicii, sa se adapteze cerintelor copiilor, si nu invers.*** Tinta finala este sa se asigure ca toti copiii sa aiba acces la o educatie in cadrul comunitatii, educatie care sa fie adecvata, relevanta si eficienta.

In pledoaria pentru integrarea sociala a copiilor cu dizabilitati, argumentul suprem il constituie beneficiile psihosociale ale incluziunii, care faciliteaza asumarea de roluri sociale proprii in comunitate, care se exprima fie prin valorizarea imaginii sociale a persoanei, fie prin cresterea competentelor in aceleasi medii ambiante.

Integrarea școlară desemnează un proces de adaptare a copilului la cerințele gradinitei pe care o urmează, de stabilire a unor raporturi afective pozitive cu membrii grupului școlar (grupa) și de desfășurare cu succes a prestațiilor școlare. Asimilarea de către copil a statusului de elev este rezultatul unor modificări interne în echilibrul dintre anumite dominante de personalitate cu consecințe în planul conduitei sale.

Avand in vedere aceste premise ideea integrarii copiilor cu dizabilitati in scoala publica a aparut ca o reactie necesara si fireasca a societatii la obligatia acesteia de a asigura normalizarea si reformarea conditiilor de educatie pentru persoanele cu cerinte educative speciale.